

Europski kurikulum
za nenasilnu transformaciju
sukoba (NTS) za učitelje
2018.

Ivana Čosić / Ilse Hakvoort / Arja
Konstiainen / Katarina Kruhonja /
Elena Passerini / Nikolina Svalina

Dodatni radni materijal

Izgradnja zajednice

Mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja

Pripremili:

Tena Banjeglav,

Documenta - Centar za suočavanje s prošlošću

Nikica Torbica, prof.,

DKolektiv - organizacija za društveni razvoj

Europski kurikulum za nenasilnu transformaciju sukoba (NTS) za učitelje 2018.

Hrvatsko izdanje *Europskog kurikulumuma za nenasilnu transformaciju sukoba (NTS) za učitelje* nastavak je procesa zagovaranja i osposobljavanja učitelja za nenasilnu transformaciju sukoba pokrenutog 2015. suradnjom šest organizacija iz šest zemalja Europske unije.

Hrvatsko izdanje kurikulumuma izrađeno u suradnji sa Zakladom Friedrich Ebert, regionalnim uredom za Hrvatsku i Sloveniju, nadopunili smo primjerima koji uzimaju u obzir hrvatski kontekst.

Osim toga pokrenuli smo seriju PDF brošura s dodatnim radnim materijalima koju ćemo kroz primjenu kurikulumuma nadopunjavati.

Nadamo se da će kurikulum i ove dopune biti korisni edukatorima kao i učiteljima u nastavi te da će ih inspirirati u praktičnom radu. Također, nadamo se da će pridonijeti pokretanju procesa sustavnog osposobljavanja učitelja za NTS, kako tijekom fakultetskog obrazovanja tako i tijekom profesionalnog usavršavanja.

Objavljuje

Centar za mir nenasilje i ljudska prava – Osijek
2020.g

Friedrich-Ebert-Stiftung,
Regionalni ured za Hrvatsku i Sloveniju

Dodatni radni materijal

Izgradnja zajednice

Mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja

Pripremili:

Tena Banjeglav,

Documenta - Centar za suočavanje s prošlošću

Nikica Torbica, prof.,

DKolektiv - organizacija za društveni razvoj

*U ovom prilogu temu **Izgradnja zajednice** vežemo za potrebe i izazove poslijeratnog društva u Hrvatskoj. Sadrži dva nastavna bloka koja putem pisanih izvora, odnosno kroz sjećanja svjedoka, približavaju sudionicima (učenicima) **mirnu reintegraciju hrvatskog Podunavlja** kako bi na tom primjeru produbili razumijevanje višeslojnosti mirovnih procesa, njegovih učinaka i interpretacija.*

Uređuje

Katarina Kruhonja

Vukovar dvadeset pet godina nakon početka mirne reintegracije

Mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja u pisanim izvorima

*Pripremio i vodio Nikica Torbica, prof.,
DKolektiv - organizacija za društveni razvoj*

Tema:	Domovinski rat i mirovni proces
Modul:	IV (Što za mene znači poznavanje iskustva mirnog dovršetka ratu u Hrvatskoj; što za moju zajednicu znači miran završetak rata)
Ciljana skupina:	4. razred srednje škole (može se prilagoditi i za nastavnike odnosno studente)
Trajanje provedbe:	90 min
Korelacija sa školskim predmetima:	Politika i gospodarstvo, Psihologija, Filozofija, Etika, Hrvatski jezik, Građanski odgoj
Ishodi:	<ul style="list-style-type: none"> • Moći izdvojiti najvažnije činjenice vezane uz mirnu reintegraciju • Moći kritički vrednovati literaturu, udžbenike i medije • Moći usporediti različite prikaze i viđenja mirovnih politika • Moći sintetizirati pronađeno u raznim izvorima u obliku kraćeg pisanog teksta
Metode:	Razgovor, rasprava, rad na pisanim izvorima, grupni rad
Materijali i oprema:	Isprintani članci s portala, isprintani ulomci udžbenika povijesti, isprintani ulomci iz literature, hamer papir, markeri/flomasteri

Aktivnosti: Nastavni blok sat – 90 minuta

Nastavnik dijeli učenike u šest skupina – svaka treba razmisliti kako bi u jednoj rečenici definirala mir. **(5 min)**

Učenici izlažu svoje definicije, a nastavnik pitanjima navodi na promišljanje **(10 min)**:

- Zašto je bitno učiti o miru u vremenima kada nema rata?
- Je li mir uopće povezan samo s ratom?
- Što znači da mir ima političku i društvenu komponentu? Navedite primjer.

Nastavnik najavljuje temu *Mirna reintegracija u pisanim izvorima* i dijeli učenike u šest skupina. Najavljuje kako će podijeliti tri kompleta izvora, s time da će po dvije grupe raditi na istim izvorima.

- Skupina 1 i 2: *tri do četiri stručne literature izabrane prema dostupnosti* (Prilog 1)
- Skupina 3 i 4: *udžbenici povijesti različitih autora/nakladnika* (Prilog 2)
- Skupina 5 i 6: *3 novinski članci s portala - izabrani prema aktualnoj google pretrazi – najnoviji i najčitaniji* (nastavnik/ica osigurava kao pripremu sata)

Učenici dobivaju zadatak da unutar grupa odgovore **(20 min)**:

- Koliko su ponuđeni izvori opširni?
- Mogu li uz pomoć izvora odgovoriti na temeljna pitanja “Tko, što, kada gdje i zašto”
- Donose li izvori oprečne informacije? Navedi ih.
- Donose li izvori osoban stav ili samo navode činjenice?
- Osmislite pitanje koje vas zanima, a na koje vaš izvor nije pružio odgovor.

Nakon što učenici izlože rezultate radionice nastavnik/-ica vodi kratku diskusiju temeljenu na sljedećim pitanjima **(15 min)**:

- **Koji od ponuđenih tipova pisanih izvora najopširnije govori o mirnoj reintegraciji?**
- **Koji od ponuđenih tipova pisanih izvora najviše iznosi osobni stav?**
- **Kako provjeriti točnost iznesenih informacija?**
- **Koja su vas pitanja zanimala?** (nastavnik/-ica ih zapisuje na ploču)

Nastavnik/-ica svim grupama dijeli sve izvore te im daje zadatak da na hamer papiru napišu svoj prilog udžbeniku naslovljen “Mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja”.

Pritom nastavnik zadaje parametre da prilog moraju napisati svojim riječima, da on mora odgovoriti na temeljna pitanja “tko, što, kada, gdje i zašto”, da mora biti dug između 100 i 250 riječi te da u njemu pokušaju odgovoriti barem na dva pitanja učenika iz grupnog rada.

Izglasani prilog postaje dodatni izvor po kojem će učiti o mirnoj reintegraciji hrvatskog Podunavlja.

Nastavnik/-ica obilazi grupe te potiče učenike da pokušaju i na internetu pronaći informacije, ali po potrebi i sam/a pomaže. **(25 min)**

Učenici hamer papire lijepe po učionici i čitaju tuđe priloge. **(10 min)**

Učenici glasaju za najbolje napisan prilog tako da svaka grupa glasa za jedan od preostalih pet priloga. **(5 min)**

Radni materijali Radni materijal br. 1 Historiografija

Radni materijal br. 2 Udžbenici povijesti

Radni materijal br. 1 - historiografija

Dinko Šokčević

Hrvatska od stoljeća 7. do danas

Naklada Durieux, Zagreb 2016.

Istočna područja RSK koja su graničila sa Srbijom, Hrvatskoj su vraćena mirnim putem, Erdutskim sporazumom potpisanim 1995. godine.

...

Istočna Slavonija i hrvatska Baranja su na temelju Erdutskog sporazuma sklopljenog 1995. godine, 1998. godine mirno vraćene Hrvatskoj i time su uspostavljene međunarodno priznate granice republike. Na tom je području u znatnom broju ostalo srpsko stanovništvo (iako se jedan dio preselio u Srbiju, kao i oni iz okolice Sarajeva kada je na temelju odluke UN-a prestao srpski nadzor nad tim područjem), što jasno dokazuje da, u slučaju da Martićevi 1995. nisu, suprotno zdravom razumu, odbili svaki prijedlog za reintegriranje Krajine u Hrvatsku, i da je to područje mirnim putem došlo pod nadzor zagrebačke vlade, većina Srba ne bi trebala otići s tog područja.

Zdenko Radelić; Davor Marijan; Nikica Barić; Albert Bing; Dražen Živić
Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat

Naklada Školska knjiga, 2006.

Vijest o Rezoluciji 1 145 Vijeća sigurnosti UN-a 19. prosinca 1997., kojom je izglasovan odlazak UNTAES-a iz Hrvatske, proglašena je velikom pobjedom kojom se hrvatsko Podunavlje napokon vraća Republici Hrvatskoj. Nakon pune dvije godine uprave UNTAES-a, 15. siječnja 1998. predstavnici međunarodne zajednice službeno su predali hrvatsko Podunavlje hrvatskim vlastima.

Učenci/e Islamske gimnazije dr. Ahmeda Smajlovića na seminaru Mir je u našim rukama, 2018.g.

Ivo Goldstein

Povijest

Biblioteka Jutarnjeg lista

Kraj operacija i mirovni sporazum

Dok su se predsjednici natezali u Daytonu, na bivšem ratnom području odvijala se još jedna drama. SAD je želio istovremeno stabilizirati mir u Hrvatskoj, pa su se vodili i pregovori o budućnosti istočne Slavonije i Baranje, posljednjeg područja pod srpskom kontrolom. Erdutskim sporazumom utanačeno je prijelazno razdoblje od jedne ili dvije godine za vrijeme kojega će vlast u području obnašati međunarodna zajednica (UNTAES), a potom bi je u potpunosti preuzela hrvatska država.

...

Reintegracija Vukovara i okolice 1998.

Misija UNTAES-a završila je vrlo uspješno u siječnju 1998. godine: Vukovar i okolica reintegrirani su u Hrvatsku. Time je Hrvatska definitivno ovladala svojim međunarodno priznatim teritorijem i rat je definitivno ostao iza nje.

Sabina P. Ramet

Balkanski babilon

Naklada Alinea, Zagreb 2005.

Što se tiče Hrvatske, Daytonski mirovni sporazum obećao je povrat hrvatskog suvereniteta nad istočnom Slavonijom, tada u rukama Srba, i nad poluotokom Prevlakom, tada u crnogorskim rukama, zatim mogućnost povratka prognanika u istočnu Slavoniju kao i mogućnost povratka srpskih izbjeglica u Krajinu i druga područja Hrvatske.

...

Moglo se i očekivati da će se teritorijalna pitanja najlakše riješiti, barem kada je riječ o samom prijenosu jurisdikcije nad teritorijem. Istočna Slavonija vraćena je pod hrvatsku upravu u siječnju 1998., nakon dvogodišnjeg „prijelaznog razdoblja“

...

Od 1996. do ožujka 1998. iz Vukovara i okolice izbjegla je gotovo polovica od 120 000 Srba koji su nekada živjeli na tom području, a govorilo se da se na odlazak spremaju i mnogi drugi. Takvom ishodu pridonijeli su brojni incidenti u kojima su mještani Hrvati fizički napali i tukli Srbe, izbacivanje iz stanova i otpuštanje s poslova pod novom hrvatskom upravom. Osim toga, od 1500 kuća čiji su vlasnici dobili sredstva za obnovu iz državnih fondova do ožujka 1998., samo je šest kuća pripadalo Srbima.

Radni materijal br. 2 - udžbenici povijesti

Hrvoje Petrić; Jakša Raguz
Udžbenik iz povijesti za IV. razred gimnazije
 Izdavačka kuća Meridijani, Zagreb 2014.

Dajtonski sporazum – Mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja

Krajem 1995. godine u višestranim mirovnim pregovorima u Daytonu, u SAD-u, sklopljen je mirovni sporazum kojim je okončan rat u Bosni i Hercegovini.

...

Drugim sporazumom dogovoreno je da se okupirano hrvatsko Podunavlje, Baranja i istočna Slavonija mirno uključe (reintegriraju) u ustavno-pravni sustav Republike Hrvatske, uz pomoć prijelazne uprave UN-a, što je i provedeno 16. siječnja 1998. godine. Time je završen proces oslobođenja privremeno zauzetih dijelova Republike Hrvatske.

Miroslav Akmadža, Mario Jareb, Zdenko Radelić
Povijest 4
 Alfa, Zagreb 2014.

Erdutski sporazum o reintegraciji hrvatskog Podunavlja u sastav Republike Hrvatske

Sporazum o mirnoj reintegraciji hrvatskog Podunavlja (Baranja, istočna Slavonija i zapadni Srijem) u ustavotvorni poredak Republike Hrvatske potpisan je potkraj 1995. u Erdutu pod okriljem međunarodne zajednice i SAD-a. Vijeće sigurnosti uspostavilo je prijelaznu upravu UN-a za istočnu Slavoniju. Time je otvoren dvogodišnji proces postupnog ulaska hrvatskih vlasti na prostor hrvatskog Podunavlja. Hrvatska je punu pravu nad Podunavljem preuzela 15. siječnja 1998., čime je potpuno zaokružila svoj državni teritorij vrativši ga pod potpunu hrvatsku suverenost.

Goran Miljan, Ivica Miškulin

Povijest 4

Profil, Zagreb 2009.

Posljednji dio hrvatskog teritorija, koji nije oslobođen tijekom 1995. godine, bila je istočna Slavonija. Nedvojbeno pod utjecajem hrvatskih vojnih pobjeda, politički predstavnici pobunjenih Srba iz istočne Slavonije iste godine iskazuju spremnost na pregovore. Potpisan je Erdutski sporazum (studenj 1995. godine). Dogovoreno je da se okupirana područja podvrgnu privremenoj prijelaznoj upravi UN-a. Nakon toga redarstvene poslove preuzele bi snage hrvatskog Ministarstva unutarnjih poslova. To se i dogodilo 15. siječnja 1998. godine, kada je prestao mandat snagama UN-a. Mirnom reintegracijom hrvatskog Podunavlja i posljednji dio hrvatskog teritorija bio je vraćen u ustavni poredak Republike Hrvatske.

Krešimir Erdelja, Igor Stojaković

Koraci kroz vrijeme 4

Školska knjiga, Zagreb 2015.

Nakon brzo i uspješno provedenih akcija *Bljesak* i *Oluja* bilo je sasvim jasno da će hrvatske vlasti, bude li potrebno, na sličan način pokušati osloboditi i područje istočne Slavonije i Baranju. Svjesno situacije, srpsko je vodstvo pristalo na pregovore, a u njima su kao posrednici sudjelovali i predstavnici međunarodne zajednice. Obostrana želja da se izbjegnu nove žrtve, kao i daljnje nepotrebno razaranje, rezultirala je potpisivanjem Temelnog sporazuma za istočnu Slavoniju, Baranju i zapadni Srijem u studenom 1995. godine. U siječnju 1996. Vijeće sigurnosti UN-a donijelo je Rezoluciju 1037 o početku operacije UN-a za reintegraciju hrvatskog Podunavlja u ustavno-pravni poredak Republike Hrvatske. Prijelaznom upravom Ujedinjenih naroda za istočnu Slavoniju, Baranju i zapadni Srijem (službena kratica: UNTAES) ravnao je general Jacques Paul Klein. Većina hrvatskih građana podržavala je ovakav miran način reintegracije hrvatskog Podunavlja, dok je samo jedan manji dio smatrao da bi taj proces mogao predugo trajati te je boljom smatrao ratnu opciju. Među srpskim stanovništvom u Podunavlju bilo je mnogo više onih koji su bili nezadovoljni sporazumom, što je bilo vidljivo po relativno čestim incidentima koji su se u Podunavlju događali. Ukupnom smirivanju stanja svakako je pridonio Zakon o oprostima (usvojen u svibnju 1996.), kao i sporazum o normalizaciji odnosa između Hrvatske i SRJ, potpisan u Beogradu u kolovozu 1996. godine, kojim su se dvije države međusobno priznale u postojećim (nekadašnjim republičkim) granicama. Na kraju, u prosincu 1997. Vijeće sigurnosti jednoglasno je donijelo odluku o završetku mandata UNTAES-a, a 15. siječnja 1998. mirnom reintegracijom istočna Slavonija, Baranja i zapadni Srijem ponovno postaju sastavnim dijelom Republike Hrvatske, čime su izbjegnute daljnje žrtve i razaranja.

Mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja kroz sjećanja svjedoka vremena

Tena Banjeglav,
Documenta – centar za suočavanje s prošlošću

Tema:	Domovinski rat i mirovni proces
Modul:	IV (Što za mene znači poznavanje iskustva mirnog dovršetka ratu u Hrvatskoj; što za moju zajednicu znači miran završetak rata)
Ciljana skupina:	4. razredi srednjih škola i gimnazija, radionica za nastavnike
Trajanje provedbe:	90 min
Korelacija sa školskim predmetima:	Geografija, Građanski odgoj i obrazovanje, Politika i gospodarstvo
Ishodi:	<p>Učenici će biti sposobni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Objasniti proces mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja • Obrazložiti važnost tog procesa za Republiku Hrvatsku • Analizirati audio-vizualne izvore s temom mirne reintegracije • Kritički procijeniti proces mirne reintegracije, kao i sjećanja svjedoka vremena • Razviti vlastiti stav o utjecaju procesa mirne reintegracije na život ljudi na području istočne Slavonije
Metode:	Metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora, metoda rada s audio-vizualnim izvorima, metoda rada s filmom, individualni rad/grupni rad
Materijali i oprema:	Računalo i projektor, tablet ili mobitel, radni listići s kratkim biografijama svjedoka

Aktivnosti:**1. Nastavni sat – 45 min**

Nastavnik/ca daje učenicima zadatak da u parovima ponove što znaju o Domovinskom ratu, s fokusom na područje istočne Slavonije (kronologija, operacije, ključni događaji). Najvažnije zapisuju u bilježnicu. **(3 min)**

Zatim nastavnik/ca postavlja pitanje učenicima.

Utvdili smo da znate dosta o ratu. Znete li nešto o mirovnim inicijativama, pokretima, mirovnom aktivizmu u vrijeme rata? Pitati učenike što za njih znači mir, kako bi ga definirali, objasnili? (3 min)

Alternativno odabрати neki citat o miru i komentirati ga s učenicima.

Primjer citata:

“Rat, i najduži, samo protrese pitanja zbog kojih se zaratilo, a njihovo rješenje ostavlja vremenima koja nastupaju poslije sklapanja mira.”
Ivo Andrić

Nastavnik/ca najavljuje novu nastavnu jedinicu. **(1 min)**

Nastavnik/ca metodama usmenog izlaganja, razgovora i korištenjem različitih izvora objašnjava učenicima kako je tekao proces mirne reintegracije, tko su najvažnije osobe koje su taj proces vodile, ključne događaje, ključne kronološke odrednice i drugo što je važno da bi učenici zaista razumjeli povijesnu pozadinu i važnost procesa. **(20 min)**

Informacije i osobe koje treba spomenuti:

- Geografski – područja koja su reintegrirana: istočna Slavonija, Baranja i zapadni Srijem
- trajanje: od 15. siječnja 1996. do 15. siječnja 1998.
- Erdutski sporazum
- UNTAES
- Jacques Paul Klein, Ivica Vrkić, Vesna Škare-Ožbolt, Joško Morić, Milan Milanović, Vojislav Stanimirović
- tijekom procesa reintegracije, njegove glavne ciljeve
- „Kleinova tržnica“ i djelovanje organizacija civilnog društva
- „Vlak mira“
- činjenica da je mirna reintegracija bila vrlo uspješan proces, ali da je danas, za razliku od ratnih djelovanja i pobjeda, zaboravljena i zanemarena u javnosti, nacionalnoj povijesti i kulturi sjećanja.

Nastavnik/ca prikazuje učenicima film „Lica mirne reintegracije“ **(8:43 min)**. Daje učenicima upute da zapisuju ono što smatraju najvažnijim ili najzanimljivijim u filmu.

Metodom razgovora nastavnik i učenici analiziraju film. Prijedlozi pitanja: ***Na koji način svjedoci vremena govore o Mirnoj reintegraciji? Što ističu kao najvažnije u samom procesu? Kako govore o životu u Vukovaru i okolici nakon mirne reintegracije? (9 min)***

2. Nastavni sat – 45 minuta

Nastavnik/ca će podijeliti učenike u grupe (4 – 6 grupa). Svakoj grupi dat će jedan intervju iz *Osobnih sjećanja* koji moraju obraditi. Za početak, pročitat će uvod o osobi koju su dobili – tko je ona, gdje je rođena, gdje je živjela, kakva je njezina veza s istočnom Slavonijom i mirnom reintegracijom (u prilogu 3.). Najvažnije stvari će zapisati na plakatni papir. Zatim će na tabletima ili mobitelima poslušati dio intervjua koji se tiče mirne reintegracije, suživota na području istočne Slavonije za vrijeme i nakon mirne reintegracije, te mišljenja, stavove i iskustva ljudi. Ponovno će zapisati najvažnije što je osoba u intervjuu rekla. Zatim će svaka grupa zapisano izložiti pred čitavim razredom, ispričati kratku priču o svjedoku te iznijeti njegov stav o mirnoj reintegraciji i životu na reintegriranom području nakon nje. Ostali učenici će zapisati što su druge grupe izložile. **(30 min)**

Nakon što su sve grupe prezentirale svoje svjedoke i njihova mišljenja i iskustva o mirnoj reintegraciji, nastavnik/ca ih ponovno pitanjima vodi kroz analizu tekstova i mišljenja. Također, važno je komentirati različitost sjećanja, što ljudi pamte, a što zaboravljaju, zašto. Potrebno je tematizirati i probleme s usmenom povijesti.

Neke ideje za razgovor o usmenoj povijesti: ***Kao što ste vidjeli, različite osobe pamte iste događaje povezane s mirnom reintegracijom na drugačije načine. Koji su razlozi za to? Kako osobno iskustvo utječe na naše pamćenje? Kako možemo razumjeti što su interpretacije i osobne perspektive kad radimo s izvorima i svjedocima vremena?***

Radni materijali **Radni materijal br. 1**

Definicije

Radni materijal br. 2

Poveznica na film „Lica mirne reintegracije“

Radni materijal br. 3

Poveznice na odabrane intervjuje iz Osobnih sjećanja

Radni materijal br. 1 - Definicije**Mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja¹**

Mirna reintegracija je proces kojim su područja istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema vraćene pod ustavnopravni poredak Republike Hrvatske. Spomenuti teritoriji okupirani su tijekom ljeta i jeseni 1991. te je na okupiranom području uspostavljena tzv. Republika Srpska Krajina, pod srpskom upravom. Proces mirne reintegracije započeo je 15. siječnja 1996. te je trajao do 15. siječnja 1998. Temelj reintegraciji postavljen je potpisivanjem tzv. Erdutskog sporazuma u studenom 1995., kojim su se hrvatska i srpska strana dogovorile da će na okupiranim područjima biti uspostavljena privremena prijelazna uprava UN-a (UNTAES), da će područje istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema biti demilitarizirano, da će na taj teritorij biti omogućen povratak prognanika (i Hrvata i Srba te ostalih stanovnika koji su prije rata živjeli na tom području), da će se njima vratiti njihova imovina te da će se poštivati sva ljudska prava i osnovne slobode. Sve te odluke su uspješno provedene i reintegracija je prošla bez ijednog većeg incidenta i u planiranom roku: 15. siječnja 1998. prestala je uprava UNTAES-a na spomenutim područjima i ona su vraćena pod upravu Vlade Republike Hrvatske.

Usmena povijest²

Usmena povijest obuhvaća plansko, pripremljeno i osmišljeno ispitivanje pojedinca o nekom događaju, situaciji ili vremenu u kojem su oni aktivno sudjelovali ili im svjedočili te bilježenje ili snimanje izrečenog i pohranjivanje na različitim audio ili videosnimkama. Takvi izvori su nam vrlo važni jer kroz glas izravnog sudionika ili svjedoka događaja dobivamo povijesne informacije, činjenice, ali i duh vremena, mišljenja, dojmove i uspomene osobe koja govori. Takvi izvori nadopunjuju povijesne činjenice i obogaćuju naše znanje i shvaćanje pojedinih događaja i povijesnih razdoblja. Ipak, kod korištenja izvora usmene povijesti javljaju se i neki problemi, oko kojih povjesničari i drugi znanstvenici već dugo vode

1. Boris Pavelić, Mirna reintegracija. Odbačeni trijumf razuma i mira. Zagreb: Friedrich-Ebert-Stiftung., 2018. <https://www.fes-croatia.org/news/article/peaceful-reintegration-the-discarded-triumph-of-reason-and-peace/>

2. Suzana Leček, Usmena povijest – povijest ili etnologija? Mogućnosti suradnje povjesničara i etnologa, Časopis za suvremenu povijest, vol. 33, No.1., 2001. <https://hrcak.srce.hr/207245>

rasprave. To su prije svega nepouzdanost sjećanja (posebno ako je riječ o povijesnim događajima), subjektivnost, prilagođavanje onome što ispitivač očekuje, prilagođavanje sjećanja današnjem općem ili uvriježenom mišljenju te svjedokovo naknadno stvoreno sjećanje. Bez obzira na te nedostatke, izvori iz usmene povijesti sve se više koriste u nastavi, kao i u znanosti te su prihvaćeni kao vrlo dobri, čak i prijeko potrebni za istraživanje i shvaćanje određenih povijesnih događaja, tema i vremenskih razdoblja.

Suočavanje s prošlošću³

Suočavanje s prošlošću odnosi se na promišljanje i razvijanje odnosa prema nasilnoj prošlosti, koja podrazumijeva nasilje prema svim žrtvama bez obzira na njihovu etničku, političku ili drugu pripadnost. Suočavanje s prošlošću zbiva se u određenom društvu na različitim razinama: na onoj osobnog suočavanja, tj. vlastitog promišljanja i propitivanja vlastite odgovornosti za nasilje; na razini suočavanja s prošlošću u zajednici (među prijateljima, poznanicima, sumještanima, sugrađanima, susjedima, itd); na institucionalnoj razini (uloga međunarodnih organizacija, državne i lokalne vlasti, političkih stranaka, vjerskih zajednica); na razini društva u cijelosti, odnosno javnosti kao skupa građana koji usmjeravaju pozornost na ratna i druga zbivanja iz prošlosti.

Radni materijal br. 2

Poveznica na film „Lica mirne reintegracije“ – 8:34

<https://www.youtube.com/watch?v=avD07y5YbVc>

Radni materijal br. 3

Poveznice na odabrane intervjuje iz Osobnih sjećanja

Poveznice na odabrane intervjuje iz *Osobnih sjećanja* i kratke biografije odabranih svjedoka preuzete su s platforme *Osobna sjećanja*.

Kratke biografije svjedoka mogu se unaprijed isprintati i podijeliti učenicima koji rade na intervjuu pojedine osobe, a može se i zadati učenicima da istu biografiju pročitaju digitalno, ispod videa intervjuja osobe o kojoj se radi.

---

3. Kruno Kardov, Dražen Lalić, Vesna Teršelić, Suočavanje s prošlošću u Hrvatskoj. Stavovi i mišljenja aktera i javnosti u poraću. Zagreb: Documenta – centar za suočavanje s prošlošću, 2010. <https://documenta.hr/wp-content/uploads/2020/09/IstrazivanjeSuocavanje.pdf>

1. Vesna Jakumetović**(minute o mirnoj reintegraciji, 02:47:12 – 02:55:16)**

<http://www.osobnasjecanja.hr/video-arhiva/vesna-jakumetovic/?search=subtitle&val=mirna+reintegracija>

Vesna Jakumetović rođena je 1962. u Vukovaru. Imala je sretno djetinjstvo i smatra da je odrastanje u malom gradu prednost za djecu. Oduvijek je bila svjesna da je Hrvatica i katolkinja, ali nikada nije dijelila ljude po nacionalnosti. Po struci je ekonomistica. Radila je u Vukovaru do 1991. Nije očekivala da će se rat dogoditi, a pogotovo ne da će biti tako dugotrajan i krvav. Većinu rata provela je skrivajući se u podrumu. U studenom 1991. ranila ju je granata. Nakon pada grada, odvedena je s obitelji na Velepromet. Tamo joj je otac odvojen i nakon toga ga više nije vidjela. Do danas se vodi kao nestao. Ona je s majkom i bakom bila prisiljena ostati u Vukovaru, u kući svog ujaka. Zatim joj se majka teško razboljela, i uz pomoć jednog prijatelja srpske nacionalnosti, uspjela je dobiti propusnicu za sve tri za Beograd. Zatim preko Sarajeva dolaze u Zagreb, gdje su bile u izbjeglištvu. Ona se zapošljava u Hrvatskoj vojsci, radi u Vinkovcima na administrativnim poslovima, a kasnije prelazi u zapovjedništvo Zbornog područja Osijek. U vojsci je bila do 2000. godine, kada sa suprugom otvara privatni obrt. Nakon povratka u Vukovar, tamo je obnovila obiteljsku kuću, u kojoj i danas živi.

2. Tihomir Miljković**(minute o mirnoj reintegraciji – 01:03:15 – 01:07:50, 01:11:42 – 01:13:17)**

<http://www.osobnasjecanja.hr/video-arhiva/tihomir-miljkovic/?search=subtitle&val=mirna+reintegracija>

Tihomir Miljković rođen je 1941. u Novim Jankovcima. Otac mu je poginuo u Drugom svjetskom ratu. Bio je u mobiliziran u domobransku vojsku, što je kasnije Tihomiru obilježilo život. Odgojili su ga baka i djed, a posebno ističe baku koja je na njega imala velik utjecaj. Bila je politički aktivna u selu i uvijek je poticala Tihomira da bude bolji i uspješniji. Po struci je agronom i zajedno s ostatkom obitelji cijeli život se bavio poljoprivredom. U rujnu 1991. napustio je Jankovce i otišao u izbjeglištvo u Vinkovce. Baka mu je ostala sama u Jankovcima kako bi se brinula o kući i o brojnoj stoki koju su imali. Srpske postrojbe su opljačkale njihovu kuću, odvele stoku, a zatim zapalile kuću u kojoj se nalazila i baka, koja je izgorjela. Tihomir se u Jankovce vratio 1997., za što je dobio propusnicu generala Kleina. I dan danas živi u istoj kući, koju je obnovio.

3. Đorđe Vučinić

(minute o mirnoj reintegraciji - 24:07 – 26:55)

<http://www.osobnasjecanja.hr/video-arhiva/dorde-vucinic/?search=subtitle&val=mirna+reintegracija>

Đorđe Vučinić rođen je 1970. u Vukovaru. Srpske je nacionalnosti, ali ističe da je odgojen kao Jugoslaven, da mu nikada nije bila bitna nacionalnost, kao i da nije religiozan. Život u Vukovaru prije rata opisuje kao lijep i skladan. U njegovoj ulici su živjeli ljudi raznih nacionalnosti i sa svima se družio, bilo je puno posla i svatko tko je želio raditi, mogao je, svi su jedni drugima pomagali. Početkom 1991. s ujakom je počeo preuređivati staru kuću u kojoj su namjeravali otvoriti lokal, no on nikada nije otvoren jer je počeo rat. Prostor gdje su uređivali lokal je miniran te srušen do temelja. U srpnju je i njegov otac odveden iz njihove obiteljske kuće i gotovo šest mjeseci nisu znali što mu se dogodilo. Pronašli su ga u Novom Sadu jer je njegovo mrtvo tijelo, nakon mučenja i ubojstva, bačeno u Dunav. Nakon identifikacije i ekshumacije prenijeli su njegove posmrtno ostatke u Negoslavce, gdje je i pokopan. Nakon rata, Đorđe je prodao obiteljsku kuću u Borovu Naselju i preselio se u Negoslavce, jer je smatrao da više ne može imati isti odnos sa susjedima Hrvatima nakon što su svi izgubili svoje najmilije. I danas živi i radi u Negoslavicima te se zalaže za priznavanje i veću vidljivost srpskih civilnih žrtava rata.

4. Tatjana Škrbić

(minute o mirnoj reintegraciji – 01:06:59 – 01:16:28)

<http://www.osobnasjecanja.hr/video-arhiva/tatjana-skrbic/?search=subtitle&val=mirna+reintegracija>

Tatjana Škrbić rođena je 1957. u Osijeku. Iako je iz obitelji koja je imala izražen hrvatski i katolički identitet, ona sama to nije imala, nisu joj bile važne nacionalnosti. Svoje djetinjstvo i život tijekom mladosti opisuje kao vrlo lijepo i bogato, puno izlazaka i druženja. Po struci je ekonomist. Radila je u tvrtki Štampa, koja se bavila grafičkim dijelom tiska, koju je prije početka rata preuzeo Branimir Glavaš. Kada u Osijeku počinju stalna granatiranja, prvo kćer odvodi rodbini u Zagreb, a zatim i sama odlazi u izbjeglištvo. Tamo se zainteresirala za mirovni aktivizam i sa suradnicima započela rad na osnivanju Centra za mir, nenasilje i ljudska prava. Čim je napustila Osijek, pripadnici hrvatskih postrojbi zauzeli su joj stan. Nakon povratka u Osijek uspjela se izboriti za povratak stana. Tada se priključila osnivanju Centra za mir te započela svoj mirovni rad. Jedna je od prvih osoba koja je 1996. uspjela ući na teritorij Srpske Krajine i tamo provoditi razne mirovne projekte s ciljem unaprjeđenja međunacionalnih odnosa. Od početka je sudjelovala u procesu mirne reintegracije i podržavala ga. Neko vrijeme bila je i izvršna direktorica Centra za mir.

5. Slobodan Jakovljević

(minute o Mirnoj reintegraciji – 36:12 – 38:57, 40:30 – 44:40)

<http://www.osobnasjecanja.hr/video-arhiva/slobodan-jakovljevic/?search=subtitle&val=mirna+reintegracija>

Slobodan Jakovljević rođen je 1968. u Vukovaru. Obitelj mu je srpske nacionalnosti, s tradicijom života u Vukovaru. Djed mu je poginuo u partizanima, a i drugi članovi obitelji bili su uključeni u antifašistički pokret, tako da je s tim pričama i temama odrastao. Odgojen je u jugoslavenskom duhu, nacionalnost i vjerska pripadnost nisu mu bili bitni. Svoje djetinstvo opisuje kao solidno, kao i život prije rata. Po struci je trgovac te je prije rata radio u struci. Tijekom terenskog rada u istočnoj Slavoniji suočio se s barikadama i sve gorom situacijom pred sam rat. Otac mu je ubijen u Vukovaru 29. 06. 1991., na kućnom pragu automatskim oružjem. Počinitelji su bili pripadnici hrvatskih postrojbi, njihovi dotadašnji susjedi. Dan nakon ubojstva oca obitelj je napustila Vukovar, a početkom kolovoza odlazi u Sombor. No, već u prosincu 1991. vraća se u Vukovar te tamo živi do danas. Godine 1998. podnio je kaznenu prijavu za ubojstvo oca protiv nepoznatog počinitelja, no počinitelj nikada nije uhapšen ni procesuiran. Također, podnio je zahtjev za obeštećenje, koji je odbijen, i morao je platiti sudske troškove od 40.000 kuna. Član je Udruženja srpskih porodica ubijenih, poginulih, nestalih, nasilno odvedenih i invalidnih osoba "Protiv zaborava".

6. Jasna Puljić

(minute o mirnoj reintegraciji 01:04:04 – 01:08:32)

<http://www.osobnasjecanja.hr/video-arhiva/jasna-puljic/?search=subtitle&val=mirna+reintegracija>

Jasna Puljić rođena je 1968. u Vinkovcima. S roditeljima je živjela u selu Privlaci pokraj Vinkovaca. Ističe kako je imala lijepo djetinjstvo, i također da je bilo lijepo odrastati u malom mjestu, gdje se svi znaju. Njezina obitelj njegovala je hrvatski nacionalni identitet i sama kaže da je cijeloga života vjernik. Iako je u njezinom selu, kao i kasnije u razredu i drugoj okolini, bilo osoba srpske nacionalnosti, nije se s njima družila. Ipak, nije nikoga ni mrzila i smatra da su svi živjeli složno i u miru prije rata. Po struci je trgovac i radila je u trgovini u Vinkovcima sve do ljeta 1991. kada je postalo preopasno putovati i biti ondje zbog granatiranja. Otada se skrivala u podrumu kuće u Privlaci. Zadnjih dana prosinca 1991., za vrijeme zatišja, otišla je posjetiti roditelje te je na povratku kući teško ranjena. Pogodio ju je geler granate te joj je probio sve vitalne organe, liječnici su joj davali minimalne šanse. Ipak, nakon nekoliko operacija i dosta dugog oporavka, uspjela je preživjeti. Nakon izlaska iz bolnice odlazi u Županju u prognaništvo. U proljeće 1992. vraća se u svoju kuću u Privlaci. Danas ima stupanj invaliditeta 70 posto, majka je troje djece te je u Vinkovcima aktivna u Udruzi civilnih žrtava Domovinskog rata.

7. Zoran Šangut

(minute o mirnoj reintegraciji 45:59 – 47:24)

<http://www.osobnasjecanja.hr/video-arhiva/zoran-sangut/?search=subtitle&val=mirna+reintegracija>

Zoran Šangut rođen je 1970. u Vukovaru. Ističe da je živio s majkom, a blizu su živjeli i baka i djed kod kojih je često boravio. Imao je veselo djetinjstvo, kod bake i djeda bilo je puno životinja, imao je mnogo prijatelja, bavio se sportom. Nikada nije gledao na nacionalnost i to mu nije bilo važno, sa svima se družio. Ubrzo nako ubojstva dvanaest redarstvenika u Borovu Selu pridružuje se vojsci u obrani Vukovara te je bio na položaju sve do predaje 19.11.1991. Majka mu se čitavo vrijeme skrivala u podrumu zgrade u kojoj su živjeli. Na dan predaje odveden je u logor u Sremskoj Mitrovici, no tamo nije bilo mjesta pa je prevezen u logor u Stajićevo. Kasnije je bio i u logoru u Nišu te ponovno u Sremskoj Mitrovici. U ožujku 1992. je razmijenjen kod Nemetina i već je sljedeći dan bio s majkom u Zagrebu. Nakon oporavka vratio se studiju prava te ga završio. Jedan je od osnivača Udruge pravnika Vukovar 1991. koja se bavi poticanjem procesuiranja odgovornih za logore na teritoriju Srbije.

8. Miljenko Turniški

(minute o mirnoj reintegraciji – 01:09:30 – 01:10:35)

<http://www.osobnasjecanja.hr/video-arhiva/miljenko-turniski-1/?search=subtitle&val=mirna+reintegracija>

Miljenko Turniški rođen je 1961. u Subotici (Vojvodina, Republika Srbija). Potječe iz miješane obitelji, što je odredilo i sudbinu članova njegove obitelji u Drugom svjetskom ratu. Dio obitelji pristupio je partizanskom pokretu, a dio je bio u ustaškoj, domobranskoj i njemačkoj vojsci. Kao dječak živio je u Bosanskom Šamcu, mjestu s vrlo miješanim stanovništvom, a s osam godina seli se u Osijek, gdje se školuje i živi. Studirao je politologiju u Zagrebu, a nakon studija se vratio u Osijek, gdje živi i danas. Bio je i politički aktivan na lokalnoj razini. Tijekom rata bio je pripadnik hrvatskih postrojbi i sudjelovao je u velikim vojnim akcijama. Nakon povratka iz vojske uključuje se u rad udruge Agencija lokalne demokracije, koja djeluje s ciljem poticanja demokracije, obrazovanja o demokraciji i njezinoj važnosti.

Obnova vodo tornja, simbola stradanja Vukovara

